

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาทักษะการใช้คำถามของครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ในหมวดวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร”
ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญดังนี้ คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้คำถามที่ครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนแบบชั้นเรียน วิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร ใช้ในการสอน
2. เพื่อศึกษาทักษะการใช้คำถามของครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนแบบชั้นเรียน วิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความเข้าใจในการใช้คำถามและทักษะการใช้คำถามของครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนแบบชั้นเรียน วิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนแบบชั้นเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต สังกัดศูนย์การศึกษานอก - โรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 เขต จากโรงเรียนผู้ใหญ่ 25 โรงเรียน เลือกมาโรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 25 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ
 - 2.1 แบบสังเกตประเภทคำถามและทักษะการใช้คำถาม

2.2 แบบสอบถามความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทคำถามและทักษะการใช้คำถาม

แบบสังเกตลักษณะคำถามประกอบด้วยประเภทของคำถาม 6 ประเภท ตามแนวการจำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของบลูม (Bloom's Taxonomy) ด้านความรู้ (Cognitive Domain) ส่วนแบบสังเกตทักษะการใช้คำถามประกอบด้วย ทักษะการใช้คำถาม จำนวน 14 ข้อ โดยผู้วิจัยกำหนดขึ้น แยกเป็นทักษะการใช้คำถามที่ดี 7 ข้อ และทักษะการใช้คำถามที่ไม่ดี 7 ข้อ โดยใช้คู่มือการสังเกต ซึ่งประกอบด้วย คำแนะนำในการใช้คู่มือ นิยามของประเภทคำถามลักษณะและตัวอย่างของคำถามแต่ละประเภท รายละเอียดเกี่ยวกับทักษะการใช้คำถาม 14 ข้อ โดยบันทึกการสังเกตในรูปแบบของความถี่

แบบสอบถามมีจำนวน 22 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ 6 ตัวเลือก และ 5 ตัวเลือก แบ่งคำถามออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ถามเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับคำถามประเภทต่าง ๆ 10 ข้อ ตอนที่ 2 ถามเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการใช้คำถาม 12 ข้อ

แบบสังเกตและแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิ และได้ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษารวบรวมความรู้เกี่ยวกับประเภทคำถาม และทักษะการใช้คำถามจากหนังสือวารสาร วิทยานิพนธ์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. สุ่มตัวอย่างประชากรโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จากครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนผู้ใหญ่ สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 เขต ได้ครู 25 คน เลือกมาโรงเรียนละ 1 คน จากโรงเรียน 25 โรงเรียน
3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งได้แก่ แบบสังเกตประเภทคำถาม และทักษะการใช้คำถาม และแบบสอบถามความเข้าใจเกี่ยวกับคำถามและความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการใช้คำถามของครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ)
4. นำแบบสังเกตและแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขโดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ไปทดลองใช้กับครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) ที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลการทดลองมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงเป็นฉบับสมบูรณ์
5. นำแบบสังเกตไปสังเกตกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคต้นปีการศึกษา 2540 จำนวน 25 คน และนำแบบสอบถามไปสอบถามครูชุดเดิมที่ทำการสอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) ปีการศึกษา 2540 จำนวน 25 คน

6. นำความดีที่ได้จากการสังเกต และการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ทางสถิติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเข้าสังเกตการเรียนการสอนของครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในห้องเรียน จำนวน 25 คน คนละ 2 ครั้ง เป็นจำนวนทั้งสิ้น 50 ครั้ง ครั้งละ 1.30 ชั่วโมง โดยบันทึกเสียงการสอนไว้ด้วย ผู้วิจัยจัดประเภทคำถาม และทักษะการใช้คำถามในรูปของความดีและแจกแบบสอบถามความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะการตั้งคำถามและความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการใช้คำถาม แก่ครูผู้สอนที่ผู้วิจัยไปสังเกตการสอน จำนวน 25 คน

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความดี คำร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. คำถามประเภทที่ครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนผู้ใหญ่ สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 เขต ใช้มากเป็นอันดับ 1 คือ คำถามประเภทความรู้-ความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 37.80 อันดับ 2 คือ คำถามประเภทความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 32.22 อันดับ 3 คือ คำถามประเภทวิเคราะห์ คิดเป็นร้อยละ 15.45 อันดับ 4 คือ คำถามประเภทการนำไปใช้ คิดเป็นร้อยละ 11.89 รองลงมาคือ คำถามประเภทสังเคราะห์ และ คำถามประเภทประเมินค่า คิดเป็นร้อยละ 1.42 และ 1.21 ตามลำดับ ซึ่งครูใช้น้อยที่สุดในเวลา 2 คาบ และการใช้คำถามของครูผู้สอนใน 2 คาบ (3 ชั่วโมง) โดยเฉลี่ย 38 คำถาม เป็นคำถามประเภทความรู้-ความเข้าใจ 14 คำถาม เป็นคำถามประเภทความเข้าใจ 12 คำถาม เป็นคำถามประเภทการวิเคราะห์ 6 คำถาม เป็นคำถามประเภทการนำไปใช้ 4 คำถาม และเป็นคำถามประเภทการสังเคราะห์และประเภทการประเมินค่า อย่างละ 1 คำถาม
2. ทักษะการใช้คำถามที่ครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) ใช้มากที่สุด

ได้แก่ การใช้คำถามที่ครูแนะแนวทางหรือให้คำตอบทันที คิดเป็นร้อยละ 17.63 รองลงมา คือ การใช้คำถามที่นักศึกษาตอบคำถามเป็นหมู่คณะ คิดเป็นร้อยละ 15.30 และให้นักศึกษาตอบคำถามด้วยความสมัครใจ คิดเป็นร้อยละ 13.87 ทักษะการใช้คำถามที่ครูผู้สอนใช้น้อย คือ การทวนคำถามของครูเองคิดเป็นร้อยละ 2.3 และที่ครูผู้สอนใช้น้อยที่สุด คือ การใช้คำถามซ้อนหลายคำถาม คิดเป็นร้อยละ 0.44 เมื่อจัดทักษะการใช้คำถามเข้าด้วยกัน พบว่า ครูใช้ทักษะการใช้คำถามที่ดีเพียงร้อยละ 43.31 ส่วนทักษะการใช้คำถามที่ไม่ดีมีถึงร้อยละ 56.69

3. คะแนนแบบสอบถามความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้คำถามและทักษะการใช้คำถามที่ครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) ตอบเกี่ยวกับการใช้คำถามประเภทต่าง ๆ ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 59.60 โดยตอบคำถามข้อที่ถามคำถามที่ต้องการคำตอบประเภทความรู้-ความจำ ถูกต้องมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 80.00 รองลงมาคือ คำถามที่ต้องการคำตอบประเภทการนำไปใช้ คิดเป็นร้อยละ 76.00 คำถามที่ต้องการคำตอบประเภทความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 68.00 และคำถามที่ต้องการคำตอบประเภทการสังเคราะห์ ถูกต้องน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.00 สำหรับทักษะการใช้คำถาม ที่ครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) ตอบข้อที่ถูกต้องมากที่สุด คือ วิธีการเรียกชื่อนักศึกษาตอบคำถาม คิดเป็นร้อยละ 88.00 รองลงมา คือ ประเภทคำถามที่ดี คืออะไร คิดเป็นร้อยละ 80.00 ทักษะการใช้คำถามที่ครูผู้สอนตอบถูกต้องน้อยที่สุด คือ การทวนคำถามของคนบ่อย ๆ ผลจะเป็นอย่างไร คิดเป็นร้อยละ 40.00

อภิปรายผล

การอภิปรายผลแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนแรกเป็นการอภิปรายเกี่ยวกับประเภทคำถาม ตอนที่ 2 เป็นการอภิปรายเกี่ยวกับทักษะการใช้คำถาม ตอนที่ 3 เป็นการอภิปรายผลเกี่ยวกับแบบสอบถามความเข้าใจประเภทคำถามและทักษะการใช้คำถาม

ตอนที่ 1 ประเภทคำถามที่ครูใช้

ครูใช้คำถามประเภทความรู้-ความจำ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.80 แสดงว่าครูถามเฉพาะความจำจากเนื้อหาวิชาที่เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรพรรณ เลิศสังข์ (2524) กัลยา เขียวงา (2525) สุชาดา แจ่มจันทร์ (2526) อัจฉรา สุวรรณนิษฐ์ (2527) เชนณรงค์ สุภิมารศ (2529) วิไลพร ชนสุวรรณ (2533) ปิยนุช โชติฤต สุนทรวิภาต (2534) และสุจิตรา ไธสถอภิรักษ์

(2537) ที่พบว่าครูใช้คำถามประเภทความรู้-ความจำ มากที่สุด คือประมาณตั้งแต่ร้อยละ 44.34 ถึง ร้อยละ 93.54 ซึ่งมีสาเหตุมาจากคำถามประเภทนี้ครูสามารถคิดได้ทันทีไม่จำเป็นต้องเตรียมตัวล่วงหน้า แต่ในการถามคำถามที่ต้องใช้ความคิดระดับสูง เพียง 1 คำถาม ครูอาจต้องใช้คำถามประเภท ความจำหลายคำถาม เพื่อนำให้นักศึกษาคิดหาคำตอบ

คำถามที่ครูใช้เป็นลำดับที่ 2 คือ คำถามประเภทความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 32.22 ซึ่ง สอดคล้อง กับผลการวิจัยของ คณิงศักดิ์ คำแถม (2518) พรทิพย์ ไชยโต (2522) อรวรรณ เลิศสังข์ (2524) กัลยา เขียวขำ (2525) สุชาดา แจ่มจันทร์ (2526) และวิไลพร ธนสุวรรณ (2533) ที่พบว่าครูใช้คำถามประเภทความเข้าใจเป็นอันดับที่ 2 ทั้งนี้เนื่องจากครูยังเห็นถึงความสำคัญของ เนื้อหาวิชาเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีการตั้งคำถามครูย่อมจะถามถึงเนื้อหาในบทที่จะทำการสอน

คำถามที่ครูใช้เป็นลำดับที่ 3 คือ คำถามประเภทการวิเคราะห์ คิดเป็นร้อยละ 14.45 ซึ่ง แตกต่างจากผลงานวิจัยที่ผ่านมา ซึ่งพบว่าครูใช้คำถามมากเป็นอันดับ 3 คือ คำถามประเภทการนำไปใช้ สาเหตุเนื่องจากลักษณะของโรงเรียน ระดับชั้น และกระบวนการเรียนการสอนที่ต่างกัน

คำถามที่ครูใช้เป็นอันดับที่ 4 คือ คำถามประเภทการนำไปใช้ คิดเป็นร้อยละ 11.89 แตกต่างจากที่กัลยา เขียวขำ (2525) พบว่า ครูประดมใช้คำถามประเภทการนำไปใช้ร้อยละ 1.08 สุชาดา แจ่มจันทร์ (2526) พบว่า ครูประดมใช้คำถามประเภทนี้ ร้อยละ 3.55 แต่สอดคล้องกับการวิจัยของ เฉลิมรงค์ สุภิมารต (2529) ซึ่งพบว่าครูมัธยมใช้คำถามประเภทการนำไปใช้ร้อยละ 8.87

คำถามประเภทที่ครูใช้อันดับที่ 5 คือ คำถามประเภทการสังเคราะห์ คิดเป็นร้อยละ 1.42 เนื่องจาก คำถามประเภทการสังเคราะห์ เป็นคำถามที่ผู้ตอบต้องวิเคราะห์เรื่องราวออกมาเป็น ส่วนย่อย ๆ มาจัดระเบียบใหม่ให้เกิดโครงสร้างใหม่ที่แปลกกว่าเดิม ดังนั้น ในการถามคำถามแต่ละครั้งกว่าจะได้คำตอบสรุปออกมาแน่นอนนั้น ครูผู้สอนต้องใช้ระยะเวลาในการรอคำตอบเป็น เวลานาน ประกอบกับการเรียนการสอนของนักศึกษาผู้ใหญ่ จะไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับการจะ คอยคำถาม คำตอบในเนื้อหาวิชาแต่ละตอน และเพื่อให้ศึกษาเนื้อหาวิชาได้ทันในภาคเรียน ครู ผู้สอนจึงไม่ค่อยใช้คำถามประเภทนี้

ค่าตามประเภทที่ครูใช้เป็นอันดับที่ 6 คือ ค่าตามประเภทประเมินค่า คิดเป็นร้อยละ 1.27 เนื่องมาจากการคิดระดับประเมินค่าจัดเป็นค่าตามระดับสูงสุดของกระบวนการทางการศึกษาค้นคว้าความรู้ของ บลูม (Benjamin S. Bloom, 1956) ดังนั้นในแต่ละบทเรียนประเด็นที่ครูจะใช้ค่าตามให้ เกิดความคิดระดับสูงจึงมีน้อยประเด็น ครูจึงใช้ค่าตามประเภทประเมินค่าน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กัลยา เขียวป่า (2525) สุชาติ แจ่มจันทร์ (2526) และเชษฐรงค์ สุภิมาธ (2529) พบว่าครูใช้ค่าตามประเภทประเมินค่าน้อยที่สุด ประมาณร้อยละ 0.24 ถึง 0.44

ผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ในการเรียนการสอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) ซึ่งเป็นหมวดวิชาหนึ่งที่จัดอยู่ในหมวดวิชาสังคมศึกษา ครูผู้สอนยังคงเน้นความสำคัญของเนื้อหาวิชา มากกว่าการพัฒนากระบวนการคิดและความสามารถในการตัดสินใจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนในปัจจุบันที่ต้องการฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักวิธีการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น รู้จักวิธีแก้ปัญหาและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งอุณา นพคุณ (2527) กล่าวว่า ครูผู้สอนผู้ใหญ่เคยชินและปฏิบัติต่อนักศึกษาผู้ใหญ่เสมือนว่าเป็นเด็กนักเรียนภาคปกติ โดยมักสอนตามเนื้อหาบทเรียน และการที่ครูผู้สอนใช้ค่าตามขั้นความรู้-ความเข้าใจในปริมาณที่มากนัก เอน.ฟรอสต์ และอาร์.ฮอลล์ (N.Frost and R. Hall 1971) ได้ให้ความเห็นว่า เป็นเพราะครูยังขาดความเข้าใจถึงรูปแบบในการจัดและจำแนกประเภทของค่าตามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการใช้ค่าตามในการสอน

สำหรับผู้วิจัยมีความเห็นว่า การถามคำถามในชั้นเรียนมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ ช่วยให้นักเรียน นักศึกษาก่อเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจนสามารถพัฒนาความคิดรวบยอด ในสิ่งที่เรียนได้มากกว่าจะใช้เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่สอนมาแล้วมากน้อยเพียงใด ฉะนั้นการที่ครูถามคำถามขั้นความรู้-ความเข้าใจในปริมาณที่สูงมากเช่นนี้ อาจเป็นเพราะสาเหตุหลายประการ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษาค้นคว้าพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ที่เบนจามิน เบลูม (Benjamin S. Bloom 1956) ได้เรียงลำดับพฤติกรรมการใช้สติปัญญาที่ซับซ้อนน้อยที่สุดไปหามากที่สุด เริ่มจากขั้นความรู้-ความเข้าใจ และสูงขึ้นไปตามลำดับ คือ ขั้นความเข้าใจ ขั้นการนำไปใช้ ขั้นการวิเคราะห์ ขั้นการสังเคราะห์ และขั้นการประเมินค่า ซึ่งหมายความว่า ผู้เรียนจะบรรลุถึงจุดมุ่งหมายประการหลังได้ จะต้องบรรลุถึงจุดมุ่งหมายประการแรกก่อน ซึ่งหมายถึง ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการระลึกและจดจำสิ่งที่เคยเรียนรู้มาแล้วเสียก่อน จึงจะมีความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ จนสามารถนำความรู้ไปใช้วิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า ด้วยเหตุนี้จึงน่าจะเป็นสาเหตุให้ครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) ใช้ค่าตามขั้นความรู้-ความเข้าใจ ก่อนค่าตามขั้นอื่น ๆ ในปริมาณมากที่สุด

2. ครูผู้สอนต้องรีบสอนให้จบบทเรียนโดยเร็ว เนื่องจากระยะเวลาในการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่จะน้อยกว่าชั้นเรียนปกติ ประกอบกับเนื้อหาวิชาที่เรียนมีจำนวนมาก ดังนั้น ครูผู้สอนจึงมุ่งแต่จะสอนให้ครอบคลุมเนื้อหาที่กำหนดโดยไม่คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของบทเรียนเป็นส่วนใหญ่

3. ตัวผู้เรียนเอง จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ในกรณีที่ครูผู้สอนพยายามใช้คำถามระดับสูง ผู้เรียนมักจะไม่สามารถตอบคำถามได้ ครูผู้สอนจึงต้องลดระดับของคำถามลง แสดงว่าพฤติกรรมการใช้คำถามของครูผู้สอนขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการตอบของผู้เรียน

4. สภาพการเรียนการสอนในชั้นเรียน จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงยึดหนังสือเรียนเป็นหลักในการสอน และใช้วิธีการบรรยายโดยให้นักศึกษาเปิดหนังสือเรียนตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สนิท เนียมสา (2523) ประภาศรี กัลปิติ (2523) และเรวดี กาวีตะ (2523) ที่พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการบรรยายประกอบการซักถามมากที่สุด ดังนั้นในการตั้งคำถามระดับสูง ครูจะต้องวางแผนล่วงหน้าในการใช้คำถาม นั่นก็คือต้องเตรียมการสอนนั่นเอง ผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อสังเกตของบุญถิ่น อัตถากร (2514) ที่ว่าครูมักตั้งคำถามให้นักเรียนตอบตรงตามเนื้อหาที่ตนสอนและให้นักเรียนจดเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนท่องจำเพื่อสอบได้อย่างเดียวขาดการค้นคว้าหาเหตุผลและขาดการใช้จักใช้ความคิดของตน ซึ่งขัดแย้งกับการจัดการศึกษา ที่มุ่งให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ดังที่ นคร ทศนประสิทธิผล (2521) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ในการฝึกอบรมครู หรือเตรียมครูผู้สอน ควรให้ความสำคัญในการฝึกทักษะการใช้คำถามประเภทใช้ปัญญาระดับสูง ๆ ให้มาก ๆ เพื่อให้การสอนเป็นแนวทางในการพัฒนาสติปัญญา และความคิดริเริ่ม จากผลงานของผู้วิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) มีความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทคำถาม คิดเป็นร้อยละ 59.60 และทักษะการใช้คำถามคิดเป็นร้อยละ 64.00 ซึ่งแสดงว่า ครูผู้สอนมีความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทคำถามและทักษะการใช้คำถามพอใช้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุชาดา แจ่มจันทร์ (2526) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับประเภทคำถาม และทักษะการใช้คำถาม แต่เมื่อนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนแล้ว ครูผู้สอนไม่สามารถนำความรู้ที่ตนมีมาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ทักษะการใช้คำถามของครู

จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) ใช้ทักษะการใช้คำถามที่ดี คิดเป็นร้อยละ 43.31 และใช้ทักษะการใช้คำถามที่ไม่ดี คิดเป็นร้อยละ 56.69 อาจสืบเนื่องจากสาเหตุหลายประการดังนี้

ทักษะการใช้คำถามที่ดี

1. คำถามมีความหมายชัดเจน สั้นและกระชับ (Q_{A1}) ผลการวิจัยพบว่าครูผู้สอนใช้ทักษะนี้ ร้อยละ 5.89 เฉลี่ยแล้วครูใช้คำถามที่มีความหมายชัดเจน สั้นและกระชับ ในเวลา 1 คาบ ที่ครูใช้ถามประมาณ 5 คำถาม (X=4.58)
2. การเรียกชื่อนักศึกษาตอบค A2) ผลการวิจัยพบว่าครูผู้สอนใช้ทักษะนี้เพียงร้อยละ 2.56 โดยเฉลี่ยคาบละ 2 คน (X=2.00) การเรียกชื่อนักศึกษาตอบเป็นรายบุคคล หมายความว่า ครูผู้สอนเจาะจงถามนักศึกษาที่ถูกเรียกชื่อนั้น ทำให้นักศึกษาคนอื่น ๆ ไม่คิดและไม่สนใจคำถามของครูผู้สอน และจากการสังเกตพบว่านักศึกษาที่ถูกเรียกชื่อนั้นจะไม่กล้าตอบ หรือกลัวการตอบผิด และอายเพื่อน ประกอบกับนักศึกษาเป็นผู้ใหญ่มักไม่ค่อยชอบการบังคับ และเพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนต่อเนื่อง ครูจึงไม่ค่อยใช้ทักษะนี้ นอกจากจะเรียกนักศึกษาที่ไม่สนใจเรียนหันมาสนใจโดยการเรียกให้หันเข้ามาสู่บทเรียนเท่านั้น
3. การปรับคำถามให้ง่ายขึ้นเมื่อนักศึกษาตอบไม่ได้ (Q_{A3}) ซึ่งคำถามนั้นอาจจะยากเกินไป หรือเป็นคำถามที่ให้นักศึกษาคิด ครูผู้สอนควรเปลี่ยนคำถามให้ง่ายขึ้น เพื่อให้นักศึกษาจะได้คิดถึงคำตอบพื้นฐานของคำถามนั้น ๆ ผลการวิจัยพบว่าครูใช้ทักษะการใช้ คำถามนี้น้อย คิดเป็นร้อยละ 4.00
4. การเปิดโอกาสให้นักศึกษาหลายคนตอบคำถามใหม่เพิ่มเติม (Q_{A4}) คำถามประเภทนี้ มักจะเป็นคำถามให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ อภิปราย ผิดให้กล้าพูด กล้าแสดง ผลการวิจัยพบว่า ครูใช้ทักษะนี้น้อย คิดเป็นร้อยละ 4.10
5. เว้นระยะในการตอบคำถามตามสมควร (Q_{A5}) หลังจากตั้งคำถามแล้วครูผู้สอนควรหยุด เพื่อช่วยให้นักศึกษาได้มีเวลาคิดหาคำตอบ ปิยบุษ โชติสฤต สุนทรวิภาต (2534) กล่าวว่า อีเมอร์สัน ทจาร์ต (Emerson Tjart) ได้เสนอแนะให้ครูคอยอย่างน้อย 3 วินาที หลังจากถามคำถาม และจากการสังเกตครูผู้สอนจะหยุดรอคำตอบอย่างน้อย 1-2 วินาที ถ้าไม่มีนักศึกษาค้นใดตอบครูก็

จะตอบคำถามนั้น ๆ ทันที ซึ่งแสดงว่าครูกลัวว่าถ้ารอแล้วจะทำให้เสียเวลาในการเรียนบทเรียนอื่นต่อไป ดังนั้นจากผลงานวิจัยพบว่า ครูใช้ทักษะนี้คิดเป็นร้อยละ 8.94

6. ให้นักศึกษาตอบคำถามด้วยความสมัครใจ (Q_{6a}) ครูจะช่วยให้นักศึกษาตอบคำถามของครูผู้สอนโดยไม่มีการบังคับเพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษากด้าคิดและกล้าแสดงออก ผลการวิจัยพบว่า ครูใช้ทักษะนี้ค่อนข้างมาก คิดเป็นร้อยละ 13.87

7. เสริมแรงนักศึกษาเมื่อตอบคำถามได้ (Q_{6b}) ผลการวิจัยพบว่า ครูใช้ทักษะนี้น้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 3.97 อาจเพราะเนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ทำให้แรงเสริมจึงไม่น่าเป็นสาระสำคัญในการเรียนการสอน

ทักษะการใช้คำถามที่ไม่ดี

8. การทวนคำถามของครูเอง (Q_{31}) ผลการวิจัยพบว่าครูทวนคำถามของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 2.33 การที่ครูทวนคำถามของตนเอง ทำให้นักศึกษาบางคนไม่สนใจฟังคำถามของครู ดังนั้นเพื่อให้นักศึกษาได้มีเวลาคิดและฝึกนิสัยการฟังที่ดีครูผู้สอนไม่ควรกล่าวซ้ำคำถามของตนเอง

9. การใช้คำถามไม่ชัดเจนไม่เจาะจงคำตอบ (Q_{32}) ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนใช้ทักษะนี้คิดเป็นร้อยละ 5.33

10. การใช้คำถามซ้อนหลายคำถาม (Q_{33}) ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนใช้ทักษะนี้น้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 0.44

11. การใช้คำถามที่ครูแนะแนวทางหรือให้คำตอบทันที (Q_{34}) ผลการวิจัยพบว่า ครูใช้ทักษะการใช้คำถามข้อนี้นามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.63 จากการสังเกตของผู้วิจัย เมื่อนักศึกษาตอบคำถามของครูผู้สอนไม่ได้ ครูก็เป็นผู้ตอบเสียเอง ครูผู้สอนควรปรับคำถามให้ง่ายขึ้น เพื่อให้ นักศึกษาตอบคำถามได้ ซึ่งทักษะการปรับคำถามให้ง่ายขึ้นเมื่อนักศึกษาตอบคำถามไม่ได้ (Q_{35}) เป็นทักษะการใช้คำถามที่ดี จากผลการวิจัยปรากฏว่าครูผู้สอนใช้น้อย มีเพียงร้อยละ 4.00 (เพียง 4 ครั้ง ใน 2 คาบ)

12. การใช้คำถามที่นักศึกษาตอบคำถามเป็นหมู่คณะ (Q_{36}) ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนใช้ทักษะนี้ค่อนข้างมาก คิดเป็นร้อยละ 15.30 จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า เมื่อครูผู้สอนถามคำถามจบ นักศึกษาจะตอบพร้อมกันทันที บางครั้งครูผู้สอนเรียกให้นักศึกษาตอบคำถามทีละคนนักศึกษาก็จะไม่พูด จะนั่งเงียบ พอจะสันนิษฐานได้ว่านักศึกษาไม่มั่นใจที่จะตอบคำถามคนเดียว หรือกลัวตอบ

ผิดและอายเพื่อน ดังนั้น ครูผู้สอนควรสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนเป็นกันเอง พยายามฝึกให้ตอบคำถามที่ละคนด้วยความสมัครใจ นักศึกษาก็จะคุ้นเคยและกล้าตอบ

13. การใช้คำถามชนิดไม่กระตุ้นหรือเร้าใจให้นักศึกษาตอบ (Q₀) ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนใช้ทักษะนี้คิดเป็นร้อยละ 5.41 เป็นการใช้คำถามที่นักศึกษาฟังแล้วไม่เข้าใจว่า ครูผู้สอนบรรยายเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาหรือตั้งคำถามให้ตอบ และจากการสังเกตครูผู้สอน มักใช้เสียงเรียบ ๆ เป็นปกติเหมือนกับการบรรยายและถามแล้วไม่มีนักศึกษาผู้ใดตอบครูก็จะตอบคำถามและบรรยายต่อไปเรื่อย ๆ นักศึกษาจึงไม่ทราบว่านี่เป็นคำถาม ดังนั้น การตั้งคำถามแต่ละครั้ง ครูผู้สอนควรใช้เสียงดัง ฟังชัด และหยุดรอคำตอบชั่วขณะ เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจฟังคำถาม และบทเรียนที่จะเรียนต่อไป

14. การทวนคำตอบของนักศึกษา (Q_n) ผลการวิจัยพบว่าครูใช้ทักษะนี้ค่อนข้างมาก คิดเป็นร้อยละ 10.25 อาจเป็นเพราะ ครูมีความเคยชิน หรือมีจุดประสงค์ที่ต้องการย้ำคำตอบที่ถูกต้อง นอกจากนั้นจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่านักศึกษาจะตอบคำถามด้วยน้ำเสียงเบา ครูจึงย้ำคำตอบอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ นักศึกษาค้นอื่นได้ยินทั่วถึง อย่างไรก็ตาม การทวนคำตอบของนักศึกษาดังนี้เป็นทักษะการใช้คำถามที่ไม่ดี นอกจากจะเป็นการเสียเวลาแล้วยังฝึกให้นักศึกษาไม่สนใจฟังคำตอบจากเพื่อน (กัลยา เขียวขำ, 2525) เพราะนักศึกษาทุกคนทราบคิดว่า ถ้าเป็นคำตอบที่ถูกต้องแล้ว ครูผู้สอนจะพูซ้ำอีกที จึงสนใจฟังจากครูมากกว่า

ทักษะการใช้คำถามที่ผู้วิจัยพบระหว่างทำการสังเกตนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในแบบสังเกต

1. การเรียกชื่อนักศึกษาก่อนตั้งคำถาม เนื่องมาจากในขณะที่ครูผู้สอนบรรยายอยู่หน้าชั้น นักศึกษาจะไม่สนใจฟัง ดังนั้น ครูจึงใช้วิธีการเรียกชื่อเพื่อเรียกความสนใจ แต่จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า คำถามที่ครูผู้สอนถามส่วนใหญ่จะมีคำตอบอยู่ในหนังสือ เมื่อนักศึกษาตอบไม่ได้ก็จะให้เพื่อน ๆ ตอบคำถามให้ฟัง จึงเป็นทักษะการใช้คำถามหนึ่งที่ ปารุง กัดัดเจริญ และฉวีวรรณ กิณาวงศ์ (2527) เสนอแนะว่า ครูผู้สอนอาจเรียกชื่อนักเรียนก่อนจึงตั้งคำถามในกรณีที่ต้องการให้นักเรียนผู้นั้นกลับมาตั้งใจเรียน

2. ครูใช้คำถามให้นักศึกษาตอบรับหรือปฏิเสธ ซึ่งคำถามลักษณะนี้ไม่ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้นักศึกษาใช้ความคิด จัดเป็นลักษณะคำถามที่ไม่ดีและครูไม่ควรใช้บ่อยในการเรียนการสอน ดังที่ วิชัย คีตสระ และคณะ (2519) ได้กล่าวไว้ว่า ครูควรหลีกเลี่ยงคำถามประเภทต้องการ

คำตอบว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” เพราะเป็นคำถามที่ให้นักเรียนเล่าคำตอบไม่ได้มุ่งพัฒนากระบวนการ
ความคิด

3. ครูจะใช้คำถามที่ขยับตามนักศึกษา ในกรณีที่มีเวลาพอหลังจากสอนจบบทเรียนแล้วให้นักศึกษาตอบพร้อมกันทั้งชั้น ซึ่งคำถามส่วนใหญ่จะมีคำตอบอยู่ในบทเรียนนั้น ๆ เพียงแต่ให้นักศึกษาจำที่เรียนมาหรือดูในหนังสือก็จะตอบคำถามนั้นได้

4. ครูให้นักศึกษาตั้งคำถามตามครูหลังจากที่ครูสอนจบบทเรียนแล้วส่วนมากจะเป็นคำถามเป็นคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ในหนังสือหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน ซึ่งครูผู้สอนจะตอบคำถามนั้น ๆ และเปิดโอกาสให้นักศึกษาในชั้นได้แสดงความคิดเห็นด้วย แต่จากที่ผู้วิจัยสังเกตพบว่า ถ้าครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักศึกษาตอบคำถามกันเองใน 1 คำถาม จะใช้เวลานานมาก ถ้าครูผู้สอนไม่สรุปก็จะได้คำถามคำถามเพียง 1 คำถาม ในเวลาที่เหลือ ดังนั้นครูผู้สอนจึงไม่ค่อยเปิดโอกาสให้มีการซักถามมากเท่าไร เมื่อบรรยายจบก็จะให้ทำการบ้าน หรือ ทดสอบความรู้กันท้ายชั่วโมง

ตอนที่ 8 แบบสอบถามความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทคำถามและทักษะการใช้คำถาม

จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) ตอบคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจในการใช้คำถามประเภทต่าง ๆ ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 59.60 โดยตอบคำถามที่ต้องการคำตอบประเภทความรู้-ความจำ ถูกต้องมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.00 ตอบคำถามที่ต้องการคำตอบประเภทการนำไปใช้ ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 76.00 ตอบคำถามที่ต้องการคำตอบประเภทความเข้าใจถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 68.00 ตอบคำถามที่ต้องการคำตอบประเภทประเมินค่าถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 64.00 ตอบคำถามที่ต้องการคำตอบประเภทการวิเคราะห์ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 56.00 และตอบคำถามที่ต้องการคำตอบประเภทการสังเคราะห์ถูกต้องน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.00 ซึ่งผลการวิจัยเรื่องการสังเกตการใช้คำถามของครูผู้สอน และผลการวิจัยเรื่องการตอบแบบสอบถามความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้คำถามประเภทต่าง ๆ สอดคล้องกันในเรื่องที่ว่าครูผู้สอนมีความเข้าใจในเรื่องการตั้งคำถามประเภทความรู้-ความจำมากที่สุด

จากการสังเกตการเรียนการสอนของผู้วิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) ส่วนมากไม่ได้เตรียมการเกี่ยวกับการตั้งคำถามไว้ล่วงหน้า คำถามที่ครูผู้สอนใช้ส่วนมากจึงเป็นคำถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่สอนประเภทความรู้-ความจำ มากที่สุด จึงใคร่เสนอความคิดเห็นว่า

ครูผู้สอนควรเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้คำถามที่ส่งเสริมให้ใช้ความคิดที่นอกเหนือจากความรู้-ความจำ ครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องทักษะการใช้คำถามถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 64.00 ซึ่งนับว่ามีความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการใช้คำถามอยู่ในระดับพอใช้ จากการสังเกตการเรียนการสอนของครูผู้สอน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูผู้สอนส่วนมาก ยังไม่ได้คำนึงถึงทักษะการใช้คำถามในขณะที่ครูผู้สอนใช้คำถามถามนักศึกษา พฤติกรรมการใช้ทักษะในการใช้คำถาม จึงเป็นไปอย่างไม่สม่ำเสมอ อาจเป็นเพราะผู้วิจัย คิดว่าการสอนผู้ใหญ่ ถ้าเป็นการสอนที่บังคับให้ทำตามผู้ใหญ่อาจจะไม่สนใจเรียน และเท่าที่ผู้วิจัยได้สนทนากับครูผู้สอนอย่างไม่เป็นทางการ สรุปได้ว่า ครูผู้สอนจะไม่บังคับเกี่ยวกับการตอบคำถามของนักศึกษา ซึ่งในขณะที่อยู่ในระหว่างการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะมีการตั้งคำถามแต่ใครจะตอบคำถามนั้น ไม่เจาะจงขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของแต่ละคนเพราะหลังจากสอนจบคาบหนึ่งแล้วครูจะตั้งงานและเรื่องที่จะสอนครั้งต่อไป และจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าในระหว่างการเรียนการสอน บรรยายภาสในการเรียนมีความสำคัญมากต่อการศึกษาผู้ใหญ่ เพราะผู้ใหญ่ตั้งใจที่จะมาเรียนเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น ดังนั้น การบังคับให้นักศึกษาทำตามหรือตั้งใจเรียนย่อมไม่เกิดผลเท่าที่ควร ครูผู้สอนจึงสอนโดยวิธีการบรรยายในหนังสือและถามคำถามในเนื้อหานั้น ๆ คำถามส่วนใหญ่จึงออกมาในรูปของความรู้-ความจำมากที่สุด และจากการที่ไม่มีการบังคับให้ผู้หนึ่งผู้ใดตอบคำถาม ดังนั้น การถาม-ตอบ ส่วนใหญ่ครูจึงเป็นผู้แนะแนวทางหรือให้คำตอบทันที ดังนั้น ถ้าครูผู้สอนมีทักษะการใช้คำถามที่ตีเหมาะสมกับกระบวนการเรียนการสอนของนักศึกษาผู้ใหญ่ อาจจะช่วยให้ นักศึกษาก้าวคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. แม้จะยังไม่มีการกำหนดว่า ครูผู้สอนแต่ละวิชาควรใช้คำถามประเภทใด เป็นจำนวนมากน้อยเพียงใดใน 1 คาบ แต่การที่พบว่า ครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีเรียนแบบชั้นเรียนในโรงเรียนผู้ใหญ่ สังกัดกรมศึกษานอกโรงเรียน ใช้คำถามประเภทความรู้-ความจำ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.80 และคำถามประเภทความเข้าใจ รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 32.22 ซึ่งทั้ง 2 ประเภทรวมกันคิดเป็นร้อยละ 70.02 เกินร้อยละ 50 ของการใช้คำถามทั้ง 6 ประเภท ทั้งที่คำถามด้านความรู้-ความจำ และความเข้าใจเป็นคำถามที่ส่งเสริมความสามารถน้อยที่สุด จึงสมควรที่ครูจะตระหนักถึงความสำคัญของการถาม ผู้บริหารของกรมศึกษานอกโรงเรียนที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษา หรือผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องยังกับให้ความรู้

หรืออบรมครูการศึกษาออกโรงเรียน ควรส่งเสริมหรือปรับปรุงให้ครูผู้สอนเข้าใจและมีความสามารถในการเลือกใช้คำถาม

2. ครูผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ ส่วนใหญ่จะเป็นครูและอาจารย์ที่สอนอยู่ในโรงเรียนภาคกลางวันทำให้กระบวนการเรียนการสอนไม่ต่างจากการสอนนักเรียน ครูผู้สอนจึงเน้นที่เนื้อหาวิชาและประเมินผลความรู้จากการถาม-ตอบคำถามประเภทความรู้-ความจำเท่านั้น ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของครูผู้สอนในการให้ความรู้หรืออบรมครูผู้สอนให้มีความสามารถในการใช้คำถามและทักษะการใช้คำถามในการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

3. จากการสังเกตพบว่าครูมักจะใช้คำถามท้ายบทเรียนหรือแนวทางของคำถามท้ายบทเรียนเป็นเครื่องมือในการสอน ดังนั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียน ควรให้ความสำคัญต่อการผลิตชุดวิชาและคำถามท้ายบทเรียน โดยส่งเสริมให้มีคำถามหลายประเภท ซึ่งเท่าที่ผู้วิจัยพิจารณาชุดคำถามท้ายบทเรียนในชุดวิชาต่าง ๆ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ส่วนใหญ่เป็นคำถามประเภทความรู้-ความจำ ในใจความสำคัญของแต่ละตอน คำตอบก็มักปรากฏชัดเจนอยู่ในเนื้อหาเรื่องที่อ่าน ซึ่งยังไม่เพียงพอที่จะช่วยพัฒนาทักษะความคิดของนักศึกษาได้

4. นักศึกษาผู้ใหญ่ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่จบหรือออกจากโรงเรียนปกติมานานแล้ว ดังนั้น ในการใช้คำถามแต่ละประเภทครูผู้สอนควรจะพิจารณารถึงบริบทนี้ด้วย ประกอบกับนักศึกษาไม่ค่อยกล้าแสดงออก ครูผู้สอนจึงควรที่จะมีบทบาทในการช่วยเพิ่มความมั่นใจให้แก่นักศึกษา ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนควรมีลักษณะแบบเป็นกันเองมากกว่าการสอนนักเรียน ดังนั้น คำถามของครูส่วนใหญ่ควรมีลักษณะการถามเพื่อการนำไปใช้ เพราะจุดมุ่งหมายของการศึกษานอกโรงเรียน คือ มุ่งให้คนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

5. ครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียน ควรมีการเตรียมตั้งคำถามไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ในกระบวนการเรียนการสอนมีคำถามหลาย ๆ ประเภท มีคำถามเฉพาะความรู้-ความจำ ของนักศึกษาเท่านั้นครูผู้สอนควรใช้คำถามประเภทการนำไปใช้ให้มากขึ้น เพราะจุดมุ่งหมายของการศึกษาไม่ใช่ นักศึกษามีความสามารถในการจำบทเรียนที่เรียนแต่เป็นการนำความรู้มาใช้สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ

6. จากการวิจัยพบว่าครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ใช้ทักษะการใช้คำถามมากที่สุด ได้แก่ การใช้คำถามที่ครูแนะแนวทางและให้คำตอบทันที คิดเป็นร้อยละ 13.76 เป็นเพราะครูผู้สอนไม่ต้องการเสียเวลารอคำตอบจากนักศึกษา ซึ่งเป็นทักษะการใช้คำถามที่ไม่ดี ดังนั้น เมื่อครูตั้งคำถามถามนักศึกษาแล้ว เมื่อนักศึกษาตอบคำถามไม่ได้ ครูผู้สอนจึงควรรอเวลาหรือ

เปลี่ยนคำถามให้ง่ายขึ้น มีใช้ตอบคำถามด้วยตนเอง เพราะเมื่อเป็นเช่นนี้จะไม่ช่วยกระตุ้นให้นัก
ศึกษาได้ใช้ความคิดวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบที่ถูกต้อง

7. จากการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียนส่วนมากค่อนข้างมีความรู้เกี่ยวกับ
ประเภทของคำถาม และทักษะการใช้คำถาม แต่ไม่สามารถนำเทคนิคนั้น ๆ ออกมาใช้ได้ ดังนั้น
กรมการศึกษานอกโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรได้ตระหนักถึงความ
สำคัญและควรมีการอบรมทักษะเกี่ยวกับวิธีการสอนต่าง ๆ แก่ครูผู้สอน เพราะไม่ว่าจะเป็นครู
ผู้สอนในระบบโรงเรียน หรือนอกระบบโรงเรียน ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลเดียวกัน จึงเป็นที่น่า
สังเกตที่ว่าครูยังยึดติดกับการสอนมากกว่าการเรียนแบบให้นักเรียน นักศึกษา คิดวิเคราะห์เพื่อนำ
ไปสู่การอภิปราย เพื่อให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ

8. ควรจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูผู้สอนเกี่ยวกับ
ทักษะการใช้คำถาม

9. ควรมีการจัดให้มีการอบรมครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียน เกี่ยวกับทักษะการใช้
คำถามเพื่อเพิ่มความรู้อาปรับปรุงการเรียนการสอนของตน

10. ควรจัดหาวารสาร หนังสือ เอกสารเกี่ยวกับวิชาชีพและการพัฒนาทักษะการสอนไว้ให้
ครูผู้สอนได้ติดตามความเคลื่อนไหว และฝึกฝนตนเองไว้ในห้องสมุด

11. ครูผู้สอนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต ควรวางแผนการสอนเป็นลำดับขั้นตอนและวางแผน
การใช้คำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้
เพราะการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน จะเป็นแนวทางแก่ครูในการวางแผนและ
ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้

12. ครูผู้สอนควรศึกษาและดัดแปลงคำถามท้ายบทเรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้นกว่าเดิมที่
จะนำไปใช้ตามนักศึกษา

13. ครูผู้สอนควรปรับปรุงเทคนิคการใช้คำถาม เช่น เมื่อนักศึกษาตอบคำถามไม่ได้ ครูไม่
ควรตอบคำถามนั่นเอง แต่ควรแตกคำถามนั้นเป็นคำถามย่อย ๆ หลาย ๆ คำถามและถามไล่ไป
เรื่อย ๆ จนนักศึกษามองเห็นทางที่จะตอบคำถามด้วยตนเอง หรือหาวิธีการให้นักศึกษาสนใจฟัง
คำตอบของเพื่อนโดยสร้างกระบวนการถามคำถามให้ต่อเนื่องกัน และกระตุ้นให้นักศึกษาดม
กันเอง ตอบกันเอง ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีและทำให้บทเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับผลของการใช้คำถาม กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะคิดในการเรียนวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) เป็นต้น
2. ควรทำการวิเคราะห์คำถามท้ายบทเรียน ในชุดวิชา เพื่อดูทั้งปริมาณและคุณภาพของคำถาม ว่าสามารถช่วยส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความคึกของนักศึกษาผู้ใหญ่ ในชั้นสูงได้หรือไม่
3. ควรทำการวิจัยในเรื่องทักษะการใช้คำถามกับวิชาอื่น ๆ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ ในโรงเรียนผู้ใหญ่ โดยอาจใช้วิธีการสังเกตควบคู่ไปกับวิธีการอื่น
4. ควรทำการวิจัยทักษะการใช้คำถามของครูประจำกลุ่ม วิถีเรียนทางไกล ว่าในกระบวนการพบกลุ่มครูมีทักษะการใช้คำถามเป็นอย่างไร
5. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้คำถามของครูผู้สอน กับการตอบของนักศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา เพื่อพิจารณาว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาขึ้นอยู่กับการใช้คำถามของครูผู้สอนหรือไม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย